

**MINISTERIE
VAN
FINANCIËN**

Tamarindelaan no. 3
Onafhankelijkheidsplein
Paramaribo - Suriname
Tel.: (597) 420211
Fax: (597) 476309

Wordt verzocht bij aanhaling dezer dagtekening
letter en nummer nauwkeurig te vermelden.

Sec. No. 165/19/Min.

Paramaribo, 2 april 2019

Aan : De Voorzitter van de Nationale Assemblée
Mevrouw Drs. J. Geerlings-Simons
Onafhankelijkheidsplein no. 10
Paramaribo

Geachte Voorzitter,

Ik begrijp dat de directeur van het Algemeen Bureau voor de Statistiek (ABS), de heer I. Sno, aanstoot genomen heeft door mijn gebruik van woorden in uw geacht College zoals "Manipuleren" in een beschrijving van de economische situatie van het land.

Het heeft uw hamer gepasseerd dus begrijp ik dat er niets beschuldigend aan is, maar voor de duidelijkheid en op uw verzoek wil ik via U aan uw geacht College, mijn woordgebruik nader toelichten.

In een schrijven aan de Minister van Financiën, mevrouw W. Boedhoe d.d. 10 december 2010 (zie bijlage 1) verklaart de heer Sno op aandringen van de voormalige governor van de Centrale Bank van Suriname, de heer Andre Telting, te zijn overgegaan tot het vervroegd publiceren, namelijk op 11 mei van 2010, van het 2009 BBP cijfer.

In zijn brief legt de heer Sno uit dat normaliter het BBP wordt gepubliceerd in augustus van het volgend jaar en er dan gebaseerd kan worden op een response rate van minstens 35%.

Toen het ABS in mei 2010 de vervroegde schattingen voor 2019 uitbracht was dit gerekend met een response rate van 22% en met veel minder kruiscontroles en op een hoog niveau van aggregatie. In de brief van 11 mei 2010 aan de ministers van Planning, de heer R. Van Raavenswaay, en van Financiën, de heer H. Hildenberg (bijlage 2) schrijft de heer Sno dat na een

telefonisch onderhoud op 10 mei 2010 met de toenmalig Governor Telting besloten is om de allereerste schattingen bij wijze van hoge uitzondering prijs te geven met veel minder details dan de juli uitgifte. Hij geeft in de brief (bijlage 2) aan: "De BBP schattingen zijn, zoals internationaal gebruikelijk, gebaseerd op een combinatie van feitelijke responses (bij ons globaal circa 40%, maar de response percentages kunnen per sector sterk variëren) en output en/of input indicatoren.

Citaten uit de brief van 10 December 2010:

"7- Vanwege de response situatie verstrekt het ABS normaliter pas in juli of augustus de eerste BBP schattingen (normaliter hebben we dan inderdaad minimaal 35% feitelijke response), **maar op aandringen van voormalig Governor A. Telting hebben we in mei 2010 de eerste schattingen verstrekt aan een selecte groep (zie AZ/511A van 11 mei 2010)**. Let wel de beperkingen zijn aangegeven in de brief van 11 mei 2010 en de inschatting is dezerzijds gemaakt dat de juli/augustus schatting van het totale BBP ten hoogste 5% van die eerste schatting »>« verschillen, weshalve tot die verspreiding is besloten."

Mevrouw de Voorzitter,

Als minister van Financiën en kenner van macroeconomische statistieken neem ik enorm veel aanstoot aan het feit dat:

1. Een macro-economische grootheid als het BBP, welk cijfer een enorme doorwerking heeft naar andere statistieken en wetten, maar ook belangrijk is voor het internationaal imago van ons land, op basis van een telefoontje van de monetaire autoriteit op 10 mei, zonder slag of stoot zeer premature data wordt vrijgegeven op 11 mei in een brief niet naar een selecte groep voor interne consumptie, maar naar de twee ministers zoals eerder aangegeven. Elk zichzelf respecterende directeur van het ABS had dit moeten weigeren uit te voeren en/of de eer aan zichzelf houden, omdat het nergens in de wet voorkomt dat zulke belangrijke data op basis van een telefoontje moeten worden vrijgegeven en ook omdat de directeur zelfs weet dat de response rate te slecht is om het als officieel te bestempelen.

Citaat brief van 10 December 2010:

"8-Er worde opgemerkt dat de overall response per die datum circa 22.1 % bedroeg en dat de schatting voor "manufacturing" gebaseerd was op informatie van slechts vier grote bedrijven.

9- Per 11 augustus 2010 was de overall response 40,4% (in manufacturing zelfs zeer verrassend 80% van de benaderde 95 bedrijven uit de steekproef). Op de volgende pagina is in eerste instantie conform: Primair. Secundair en Tertiair en naderhand wat gedetailleerder te zien hoe ver het ABS er naast zat met zijn eerste schatting voor 2009. **Het doel om er totaal minder dan 5% naast te zitten is WEL gehaald!"**

2. Als wij ervan uitgaan dat 95 bedrijven vanaf het begin benaderd zijn, dan praten wij dus over een response rate van 4 van de 95 bedrijven en dan komen wij op een response rate van 4.2% voor de bedrijven in mei 2010 tegenover een response rate van 80 % oftewel 76 bedrijven tegen augustus 2010. Hoe kan het BBP in mei 2010 worden vrijgegeven op basis

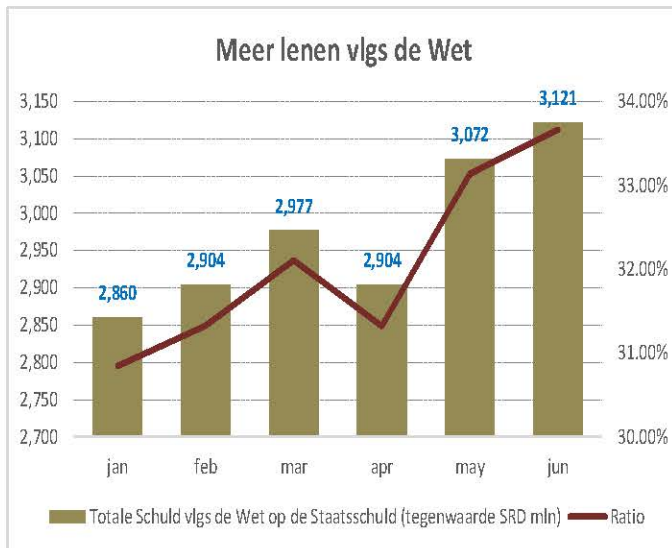
van 22.1 % response rate waarbij zeer waarschijnlijk de bedrijven slechts voor 4 % verantwoordelijk waren?

3. Het uitgebrachte 2009 BBP werd in mei 2010 geschat op SRD 9.272 miljoen (bijlage 1 en 3) en was volgens de heer Sno verspreid onder een geselecteerde groep. Die groep waren echter de twee ministers en zoals het uit het verslag van het Bureau Staatsschuld blijkt werd vanaf mei 2010 het BBP van 11 mei 2010 gebruikt. De ABS directeur verklaarde in zijn brief van december 2010 dat hij verwacht had dat het verschil met de latere cijfers ongeveer 5% kon zijn en dat dit was gehaald, aangezien het in augustus 2010 officieel gepubliceerde 2019 BBP cijfer SRD 8.926 miljoen bedroeg, oftewel SRD 386 miljoen minder (negatief 3,9%) dan het in april berekende cijfer.

Hoe de heer Sno zelf heeft kunnen bepalen dat het verschil binnen de 5 % zou komen te liggen, kom ik verder in mijn brief op terug.

Duidelijk uit de achteraf afgegeven detailcijfers in de brief van 10 december van de heer Sno blijkt dat de bruto reële toegevoegde waarde in alle sectoren, in augustus 2010, met uitzondering van de landbouw, veel minder was dan het ABS eerst had gepubliceerd. Voor de grote sectoren visserij, mijnbouw, industrie en handel was de verlaging ten opzichte van de eerdere cijfers -18%, -11%, -17% en -12% respectievelijk. Het nieuwe formele BBP was overall 8% lager: SRD 7.599 miljoen in mei tegenover SRD 6.986 miljoen in augustus. Echter, door een grotere informele sector te schatten op SRD 1.395 miljoen in augustus tegenover SRD 1.140 miljoen in mei, welke afwijking 22,4% bedraagt, slaagt het ABS erin om de gecombineerde afwijking tussen de gepubliceerde cijfers te bedwingen tot "slechts" 3,9%. Het is duidelijk dat met een 22%-response rate een groot risico is genomen om de schattingen te publiceren. Er is een systematisch "optimisme" op het eerder uitgebrachte geschatte BBP toegepast. Dit is uiteindelijk vereffend met een veranderpercentage van 22,4 % op de informele sector dat de tegengestelde richting van alle andere sectoren neemt.

Zie daar de wetenschappelijke verklaring hoe de heer Sno toen reeds inzag dat het verschil binnen de 5 % zou liggen. Gewoon de informele sector met 22.4 % corrigeren!

De schijnbare reden waarom de toenmalige bewindsvoerders aandrongen op een vervroegd BBP cijfer is te zien aan het verloop van de schulden van de Staat in begin 2010. Deze was als volgt. De binnenlandse schuld bewoog zich in rap tempo: van SRD 1.136 miljoen in januari tot SRD 1.203 miljoen in maart. In 3 maanden tijd was ze dus met 6% gegroeid. Hierbinnen was de schuld aan de Centrale Bank van Suriname van SRD 649 miljoen tot SRD 718 miljoen gestegen. De buitenlandse schuld steeg van SRD 1.724

miljoen tot SRD 1.774 miljoen. De totale schuld was toegenomen van SRD 2.860 miljoen tot SRD 2.977 miljoen in maart, en in ratio van het BBP van 30,8 % naar 32,1 %. Het is bekend dat in die periode ook veel achterstanden op de overheidsbetalingen waren opgebouwd. Financiering hiervan zou meer lenen inhouden, wat de schuldopbouw in percentages van BBP zou verhogen. Is daarom toen aan het ABS de opdracht gegeven om een nieuw BBP te produceren, om zo te voorkomen dat de schuldratio zou glijden onder de Wet? De ruimte om verdere leningen aan te gaan was wel gecreëerd met het hogere BBP van mei 2010 en men kon de verkiezingen ingaan. Pas in augustus zou het officiële cijfer uitkomen. We zien dan ook dat de schuldratio verder stijgt naar 35,6 % in augustus 2010.

In het overzicht van de Staatsschuld in 2010 (bijlage 4) zien we het volgende:

Indien er met het BBP 2008 in de eerste 8 maanden van het jaar zou worden gewerkt, zoals het altijd gebeurt totdat het BBP voor het afgelopen jaar uitkomt, dan zou het binnenlands leningenplafond vanaf mei 2010 zijn overschreden (boven het wettelijke toegestane plafond van 15%) en wel als volgt: mei 15,82%, juni 16,31 %, juli 17,60% en augustus 18,48%. Maar zelfs met het nieuwe BBP van 2009 dat in mei 2010 is uitgekomen zouden de autoriteiten van toen het binnenlands plafond hebben overschreden in 2010 en wel in juli met 15,8% en in augustus met 16,6%.

Waarschijnlijk zouden de ratio's van overschreiding veel hoger liggen indien men had geleend om de openstaande schulden te betalen. De regering Bouterse-Ameerali heeft de eerste twee jaren van haar beleid grotendeels besteed aan het afhandelen van onbetaalde rekeningen die niet als schuld waren geregistreerd.

Uit het jaarverslag 2010 van het Bureau voor de Staatsschuld (bijlage 5) lezen we het volgende: "In het tweede halfjaar van 2010 was de binnenlandse schuld/BBP ratio continue onder druk. Dit kwam in de eerste plaats door een significante stijging van de binnenlandse schuld wat uitmondde in een overschrijding van het obligoplafond tussen de 0,24% en 2.13% in die periode. Deze overschrijding was ook het gevolg van de aanpassing van het BBP cijfer over 2009, op basis waarvan er beslissingen waren genomen in 2010. Op 11 mei 2010 verstrekte het ABS een voorlopig ruwe schatting van het nominaal BBP cijfer van SRD 9.272 miljoen voor het jaar 2009. Vanaf die maand werden de schuld/BBP ratio's en de ruimte voor het aangaan van nieuwe leningen gecalculeerd op basis van dit BBP cijfer. Beslissingen voor het aangaan van nieuwe binnenlandse schulden na mei 2010 zijn dan ook genomen op basis van de gecalculeerde ruimte met de eerste schatting van het BBP cijfer over 2009. Per 11 augustus werd het voorlopig nominaal BBP cijfer over 2009 door het ABS vrijgegeven, waarbij het BBP cijfer is herzien met SRD 346 miljoen naar omlaag en bedroeg SRD 8.926,4 miljoen".

"Deze herziening heeft geleid tot de overschrijding van de binnenlandse schuld-BBP ratio's in het tweede halfjaar van 2010. Het gecalculeerde financieringstekort in 2010 bedroeg 3,1% van het BBP, na een financieringsoverschot in 2009 van 0,2% van het BBP. Hierdoor is de feitelijke totale schuld van de Staat in 2010 met ca. 34% toegenomen, waarvan de binnenlandse schuld met 42%. Door de druk van overheidsbestedingen op de binnenlandse schuld, lag de wettelijke binnenlandse schuld/BBP ratio in het tweede halfjaar van 2010 boven de 15 %."

Het genoemde 2010 jaarverslag meldt voorts dat deze ontwikkelingen de aanleiding waren om te geraken tot een Wetswijziging in begin 2011. "Deze situatie heeft geleid tot discussies in DNA in december 2010 en de aanneming van het voorstel van de regering om de Wet op de Staatsschuld op dit punt aan te passen en wel door het obligoplafond voor de buitenlandse schuld en binnenlandse schuld te wijzigen naar respectievelijk 35% en 25% van het BBP. Op 12 januari 2011 heeft deze wetswijziging van artikel 3 lid 1 en 2 van de Wet op de Staatsschuld (S.B. 2002 No.27) plaats gevonden."

In de afgelopen negen jaar heeft de heer Sno maar 1 keer het BBP vroeger doen uitbrengen dan de standaard van het IMF die hij zegt te hanteren om binnen 6-9 maanden na het jaar uit te komen. Hoe kan hij zijn gezwich op basis van een telefoontje van een autoriteit om bij een 22% response (waarvan 4 % van de bedrijven) een uitermate belangrijk cijfer dat verregaande gevolgen voor de wet heeft te publiceren? In de afgelopen jaren brengt de heer Sno het BBP statistiekcijfer niet meer eind augustus uit maar eind september; het 2015 cijfer is zelfs pas begin oktober 2016 uitgegeven. De heer Sno beroept zich erop dat hij de kwaliteit van de statistiek wenst te waarborgen. Toch heeft hij deze standaard straal genegeerd in 2010.

De heer Sno bejubeld Canada voor de betrouwbaarheid van haar statistieken. Ik wil onderschrijven dat Statistics Canada een van de beste ter wereld is. Ik verwijs U daarom gaarne naar de manier waarop de statistieken in Canada tot stand komen. <https://dsbb.imf.org/sddsplus/dqaf-base/country/CAN/category/NAG00> voor een zeer duidelijke en transparante methodologie en hun handhaving van ethische standaarden.

Ik wil wederom de Wet op de Staatschuld ter discussie stellen. Vooral omdat voor de naleving van de wet het BBP een cruciale data is. Met het bovenstaande aangehaalde kan het wel of niet publiceren van het BBP aan de grillen van een toevallige directeur van het ABS worden overgelaten. Ofschoon er enorme twijfels zijn aan de berekeningen van het BBP is deze regering altijd respectvol geweest naar het ABS.

Het verbeteren van de macroeconomische statistieken is een noodzaak. Op vele gebieden is er reeds een enorme inhaalslag gepleegd. Ik wil U aangeven, in het geval van de nationale rekeningen, dat het ministerie bezig is internationale expertise aan te trekken die ons op weg moeten helpen tot het verder verbeteren van deze statistieken. Het ABS zal hierbij verplicht worden gesteld haar huidige methodologieën openbaar te maken en zal verder nog bereid moeten zijn om te werken aan het verbeteren van hun methodologieën.

Hoogachtend,

G. Hoefdraad
Minister van Financiën

Bijlagen: 5 (vijf)